

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

- A1.** Να αποδώσετε με συντομία το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων:
Κλήριγκ, Ηνωμένη Αντιπολίτευσις, Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής. **Μονάδες 12**
- A2.** Να γράψετε στο τετράδιο σας τα γράμματα της Στήλης Α και δίπλα τον αριθμό της πρότασης από τη στήλη Β που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση

Α	Β
α. Πεδινοί	1. Υποστήριξε ότι το Κοινοβούλιο έπρεπε να έχει ισχυρή θέση στο πολιτικό σύστημα.
β. Εθνικό κόμμα	2. Προγραμματική του δήλωση υπήρξε η αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος.
γ. Λαϊκό κόμμα	3. Με παρεμβάσεις στο στρατό επιχείρησε τη δημιουργία σώματος «πραιτοριανών»
δ. Ραλλικό κόμμα	4. Υποστήριξε την πολιτισμική εξάπλωση στην Οθωμανική αυτοκρατορία
ε. Κόμμα Φιλελευθέρων	5. Προσπάθησε να εκμεταλλευτεί τη συμμετοχή του αρχηγού στα πολιτικά πράγματα μετά το κίνημα του 1909
	6. Διασφάλισε τη διάκριση των εξουσιών

Μονάδες 10

- B1.** Να επισημάνετε τα κριτήρια βάσει των οποίων η Πολιτεία κατένειμε τους πρόσφυγες στον Ελλαδικό χώρο. **Μονάδες 15**
- B2.** Να αναφερθείτε στον ρόλο της Τράπεζας της Ελλάδας στην Εθνική οικονομία. **Μονάδες 13**

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Θ Ε Μ Α Γ

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο της πηγής και τις πληροφορίες του βιβλίου σας, να προσδιορίσετε τους παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στην Επανάσταση του 1862.

Μονάδες 25

ΠΗΓΗ 1

Ο Όθων, δεχθείς άκων την εγκαθίδρυση συνταγματικού πολιτεύματος, δεν είχε την διάθεση της πιστής εφαρμογής αυτού. Ευθώς εξ' αρχής, παραβιάζων το πνεύμα του Συντάγματος, ανεμίχθη εις έργα διοικητικά, επεμβαίνων εις τας βουλευτικές εκλογάς και προσπαθών εκδήλως να συγκεντρώση εις χείρας του περισσότεραν εξουσίαν. Προ δε της αντιστάσεως, την οποίαν εύρισκε δεν εδίσταζεν, ως είναι ευνόητον, να λάβη μέτρα πιεστικά κατά της ελευθερίας του τύπου και της ανεξαρτησίας των συνειδήσεων, τουθ' όπερ εξήγητην ακόμη περισσότερον την κατ' αυτού αντιπολίτευσην και προητοίμαζε την πτώσιν του.

Ο βασιλεύς έρρεπε φύσει «προς το σύστημα της συγκεντρώσεως», πολιτικοί δε, όπως ο Κωλλέτης, «τελειοποιήσαντες αυτό, και τον Όθωνα ενεθάρρυναν εις αυστηροτέραν εφαρμογήν και αυτοί εφήρμοσαν απηνέστερον... Η καταστολή της ελευθερίας των δημοκρατικών Αρχών, η καταδίωξις του τύπου, η επέμβασις εις τας εκλογάς τας τε βουλευτικές και τας των δήμων, η αποβολή πάντων των οπωσούν ανεξάρτητον εχόντων το φρόνημα δημοσίων λειτουργών, και ιδίως των της Θέμιδας... η δια παντός τρόπου πίεσις της συνειδήσεως των δικαστών, η διαστροφή των νόμων, ταύτα, και άλλα εις εν μόνον απέβλεπαν, εις την σύμπτυσιν πάσης δυνάμεως εις χείρας της εξουσίας και την δι' αυτής παγίωσιν κυβερνήσεως πανισχύρου και διαρκούς...

Η προϊούσα κοινωνική εξέλιξις ενίσχυε το φιλελεύθερον και δημοκρατικόν πνεύμα, ούτως ώστε αι απολυταρχικά τάσεις να μην είναι ανεκτά και να υπονομεύεται τουναντίον δια συνεχούς δράσεως η βασιλεία του Όθωνος. Βοηθούσης δε και της αναμίξεως των αντιπροσώπων των Προστατίδων Δυνάμεων εις την πολιτικήν ζωήν της χώρας, η οποία δεν έπαυε κατά τα έτη της απολυταρχίας και της συνταγματικής μοναρχίας, η θέσις του Όθωνος κατέστη τόσο επισφαλής, ώστε ευκόλως ανετράπη δι' επαναστάσεως, μολοντί όπως φαίνεται δεν ημφεσβητούντο ωρισμένη αρεταί που και ανεγνωρίζετο η ταύτισις της ηγεμονικής του φιλοδοξίας προς τα εθνικά ιδανικά της εποχής εκείνης.

Α. Σβώλου, Τα Ελληνικά Συντάγματα σελ: 79-80

Θ Ε Μ Α Δ

Στηριγμένοι στην πηγή που ακολουθεί και στις ιστορικές σας γνώσεις να καταγράψετε τις προσπάθειες των Ποντίων, την περίοδο 1919-1921 να δημιουργήσουν ανεξάρτητο κράτος **Μονάδες 25**

ΠΗΓΗ 1

Από τον Απρίλιο του 1919 η εκπροσώπηση των ποντιακών διεκδικήσεων ανατίθεται στο μητροπολίτη Χρύσανθο, που πείθεται να υιοθετήσει τη συμβιβαστική άποψη του Βενιζέλου για Ομοσπονδιακό Αρμενικό κράτος, όπου θα ίσχυε για τους Έλληνες καθεστώς αυτονομίας. Στις επαφές του με τους ιθύνοντες του Συνεδρίου ο μητροπολίτης συνάντησε ευνοϊκή αποδοχή των απόψεων του. Ο Ουίλσον, ο Κλεμανσώ και ο Ταρντιέ έδειξαν διατεθειμένοι να υποστηρίξουν τις προτάσεις του, που αντίθετα

προκάλεσαν την αντίδραση τόσο των Αρμενίων όσο και τον Ελλήνων του Πόντου. Την 1/14 Μαΐου 1919 οι εκπρόσωποι των Ποντίων στο Παρίσι με υπόμνημα τους στη Συνδιάσκεψη επιμένουν στη δημιουργία ανεξάρτητης Ποντιακής δημοκρατίας κάτω από την ελληνική προστασία ή με εντολή των Η.Π.Α. Αλλά τα αλληπάλληλα αντιφατικά διαβήματα των ενδιαφερομένων μερών εξάντλησαν την υπομονή των Συνέδρων και είχαν αρνητικές επιπτώσεις στην ποντιακή υπόθεση. Ο βρετανός αρμόδιος Formbes Adam, που μελέτησε τις προτάσεις του Χρυσανθου, αποφάνθηκε ότι η δημιουργία αυτόνομου κράτους στον Πόντο θα εγκαινίαζε νέα σειρά αξιώσεων για ένωση με την Ελλάδα και επικίνδυνο προηγούμενο για ανάλογες διεκδικήσεις των υπολοίπων μειοτοτήτων της Αρμενίας. Από τον Απρίλιο του 1919 οι Πόντιοι προσανατολίζονται στη δημιουργία εθνικού στρατού για την απόκτηση της ανεξαρτησίας. Παράλληλα ο Χρυσανθος, επιστρέφοντας στην Κωνσταντινούπολη το Σεπτέμβριο του 1919, συζητεί με Τούρκους ιθύνοντες και αντιπροσώπους του Κεμάλ την προοπτική αυτονομίας του Πόντου με ισοπολιτεία Τούρκων και Ελλήνων υπό την κηδεμονία της Κοινωνίας των Εθνών. Τελικά όμως προκρίθηκε η λύση Ποντοαρμενικής ομοσπονδίας και τον Ιανουάριο του 1920 υπογράφηκε σχετική συμφωνία από τον μητροπολίτη Χρυσανθο και τον πρόεδρο της Αρμενικής Δημοκρατίας Χατσισιάν. Συμφωνήθηκε στρατιωτική συνεργασία Ελλάδος και Αρμενίας για την προστασία του Πόντου από τουρκικά στρατεύματα. Η άρνηση των Άγγλων να επιτρέψουν την εφαρμογή του στρατιωτικού μέρους της συμφωνίας και τη συγκρότηση εθνικών ποντιακών ταγμάτων συνετέλεσε στην ήττα των Αρμενίων στο Ερζερούμ, στην συνθηκολόγηση τους με τον Κεμάλ (Δεκέμβριος 1920) και στην εγκατάλειψη του ποντιακού πληθυσμού στο έλεος των τουρκικών στρατευμάτων.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΕ', σελ. 112-113

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ Ο Μ Α Δ Α Π Ρ Ω Τ Η

A1. Κλήριγκ: Βλέπε σχολικό εγχειρίδιο, σελ. 54: «Στο εξωτερικό εμπόριο... θετικά στοιχεία».
Ηνωμένη Αντιπολίτευσις: Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 210: «Γύρω από το Βενιζέλο... με τον πρίγκιπα».
Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής: Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 151-152: «Με βάση... ανταλλαξιμών».

A2. α. | 3, β. | 5, γ. | 2, δ. | 1, ε. | 6

B1. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 153-154: «Για την αποκατάσταση... παραμεθόριες περιοχές.»

B2. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 53: «Το 1927... το 1929»

Ο Μ Α Δ Α Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Η

ΘΕΜΑ Γ

Το σύνταγμα του 1844 συντάχθηκε με σκοπό τον περιορισμό των βασιλικών εξουσιών. Οι ηγέτες των τριών ξενικών κομμάτων, οι οποίοι διηύθησαν τις εργασίες της Εθνοσυνέλευσης (1843-1844), πέτυχαν ως ένα βαθμό το στόχο τους ορίζοντας ότι καμιά πράξη του βασιλιά δεν θα είχε ισχύ χωρίς την προσυπογραφή του αρμόδιου υπουργού. Βλ. σχολ. εγχειρ. σελ. 71-72 «Στο σύνταγμα... υπουργού». Ουσιαστικά, όμως, ο βασιλιάς διατήρησε τη δύναμή του, εφόσον υπουργοί και γερουσιαστές διορίζονταν από τον ίδιο. Ωστόσο, ο Όθωνας δεν αποδέχτηκε με ευκολία το νέο συνταγματικό πολίτευμα και τους περιορισμούς που αυτό συνεπαγόταν, με αποτέλεσμα να παραβιάζει το Σύνταγμα παρεμβαίνοντας σε διοικητικά έργα και ακολουθώντας μια τακτική ενίσχυσης των κυβερνητικών υποψηφίων στις εκλογές, πράγμα που προκάλεσε τις αντιδράσεις της αντιπολίτευσης. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 74 «Η τακτική... είχαν απαλυνθεί». Προκειμένου να αυξήσει τις εξουσιαστικές του δυνατότητες ο Όθωνας προέβη στη λήψη ανελεύθερων και αυταρχικών μέτρων όπως στον περιορισμό της ελευθεροτυπίας και στον έλεγχο των συνειδήσεων, καταπατώντας στοιχειώδη ατομικά δικαιώματα. Ο βασιλιάς στην προσπάθειά του να ισχυροποιήσει τη θέση του δε δίστασε να αποβάλλει από το αξίωμα του όσους δημόσιους λειτουργούς κα κυρίως δικαστικούς, διέθεταν ανεξάρτητο και φιλελεύθερο φρόνημα και να εφαρμόζει τους νόμους κατά το δοκούν.

Η νέα γενιά πολιτικών, που προέκυψε μέσα από πολιτικές μεταβολές και οικονομικές εξελίξεις, θεωρούσε υπεύθυνο το βασιλιά Όθωνα και το περιβάλλον του για την οικονομική δυσπραγία και τη δυσλειτουργία του πολιτικού συστήματος, κατά τη δεκαετία του 1850 και συγκρότησε αντιπολιτευτικούς ομίλους ως ένδειξη λαϊκής δυσανεξικίας. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 75 «Η νέα γενιά... Αλέξανδρος Κουμουνδούρος».

Τέλος, η εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας με την αύξηση του αστικού πληθυσμού και τη μείωση των αναλφαβήτων επέτρεψε τη διατήρηση του φιλελεύθερου και δημοκρατικού πνεύματος του συντάγματος και οδήγησε με γοργούς ρυθμούς στην υπονόμηση της εξουσίας του Όθωνα, αν και υπήρχαν πολιτικοί αρχηγοί, οι οποίοι στήριζαν με την πολιτική στάση τους τη μοναρχία, όπως ο Ιωάννης Κωλέττης, ο οποίος ήταν ένθερμος υποστηρικτής του συγκεντρωτικού συστήματος. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 73-74 «Ο Κωλέττης... τον κοινοβουλευτισμό».

Οι παραπάνω παράγοντες που προκάλεσαν την αναμφισβήτητη δυσανεξικία του ελληνικού λαού, σε συνδυασμό με τη συνεχόμενη ανάμειξη των αντιπροσώπων των προστατιδών Δυνάμεων στα εσωτερικά της Ελλάδας, δημιούργησαν τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε το Φεβρουάριο του 1862 να ξεσπάσει επανάσταση, με αίτημα την απομάκρυνση του Όθωνα, πράγμα που έγινε πραγματικότητα στις 12 Οκτωβρίου 1862. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 76 «Το Φεβρουάριο... τη χώρα».

ΘΕΜΑ Α

Οι προσπάθειες των Ελληνοποντίων να δημιουργήσουν ανεξάρτητο κράτος εντατικοποιήθηκαν μετά το 1918. η εγκατάλειψη της Τραπεζούντας από το ρώσικο στρατό, η επικράτηση των Νεοτούρκων στην περιοχή μετά το Φεβρουάριο του 1918 και η απόφαση του Ελευθερίου Βενιζέλου στο συνέδριο Ειρήνης στο Παρίσι που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία, προκάλεσαν τη διοργάνωση συνεδρίων από τους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι εξέφρασαν τη διαμαρτυρία τους για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 250-251 «Η κυβέρνηση... ελληνικής κυβέρνησης».

Η επιλογή του Ελευθερίου Βενιζέλου να μην συμπεριλάβει τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων, επειδή θεωρούσε ότι με αυτό τον τρόπο ενίσχυε την επιχειρηματολογία του για άλλες περιοχές, η διεκδίκηση των οποίων θεωρούνταν πιο πιθανό να πραγματοποιηθεί, αποτέλεσε την αιτία της αποστολής τηλεγραφημάτων στο Παρίσι, από πολλά ποντιακά σωματεία με σκοπό να μεταπείσουν τον πρωθυπουργό της Ελλάδας. Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας εντάσσεται η επίσκεψη του Μητροπολίτη Τραπεζούντας, Χρυσάνθου, στο Συνέδριο τον Απρίλιο του 1919, ο οποίος ανέλαβε να ενημερώσει τους πολιτικούς που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη του Παρισιού, σχετικά με τις ποντιακές διεκδικήσεις. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 251 «Πολλά ποντιακά... Συνδιάσκεψη». Οι προσπάθειες του Χρυσάνθου βρήκαν θετική απήχηση από τους συμμετέχοντες του Συνεδρίου, οι οποίοι αποδέχτηκαν τη συμβιβαστική λύση της δημιουργίας Ομοσπονδιακού Αρμενικού κράτους, με παραχώρηση αυτονομίας στους Έλληνες του Πόντου.

Η εξέλιξη αυτή δεν έγινε αποδεκτή από τους Αρμένιους και τους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι απέστειλαν υπόμνημα στη Συνδιάσκεψη επιμένοντας στη δημιουργία ανεξάρτητης Ποντιακής δημοκρατίας κάτω από ελληνική προστασία ή με εντολή των Η.Π.Α. Η έκβαση, όμως, της υπόθεσης δεν υπήρξε θετική, κυρίως, λόγω της Βρετανικής κυβέρνησης, η οποία θεώρησε ότι η δημιουργία αυτόνομου Ποντιακού κράτους θα αποτελούσε την αφετηρία νέων απαιτήσεων για ένωση του Πόντου με την Ελλάδα και επικίνδυνο παράδειγμα για μετέπειτα διεκδικήσεις των Αρμενικών μειονοτήτων.

Οι προσπάθειες των Ποντίων κλιμακώθηκαν τον Απρίλιο του 1919, όταν επικεντρώθηκαν στη δημιουργία εθνικού στρατού, ενώ ταυτόχρονα ο Χρυσάνθος, το Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου, ξεκίνησε, στην Κων/λη, συζητήσεις με Τούρκους ιθύνοντες για την προοπτική αυτονομίας του Πόντου, με ισοπολιτεία Τούρκων και Ελλήνων υπό την κηδεμονία της Κοινωνίας των Εθνών. Τον επόμενο χρόνο ο Μητροπολίτης Χρυσάνθος και ο πρόεδρος της Αρμενικής Δημοκρατίας Χατσισιάν υπέγραψαν συμφωνία και αποδέχτηκαν τη στρατιωτική συνεργασία των δύο χωρών για την προστασία του Πόντου. Η αντίδραση των Αγγλων στην εφαρμογή του στρατιωτικού μέρους της συμφωνίας και στη συγκρότηση ποντιακών ταγμάτων, σε συνδυασμό με την αμοιβαία καχυποψία που επικράτησε στην περιοχή, νανάγησαν κάθε πιθανότητα επιτυχίας της Ποντοαρμενικής Συνομοσπονδίας. Εξάλλου, μετά την ήττα των Αρμενίων στο Ερζερούμ από τον κεμαλικό στρατό, οι Πόντιοι αφέθηκαν αβοήθητοι στις βιαιότητες των Τούρκων. Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 251 «Παράλληλα... πολιτικών εξελίξεων».

Ωστόσο, οι Πόντιοι συνέχισαν τις προσπάθειες του, κατά το 1921, προσεγγίζοντας, μέσω του Μητροπολίτη Γερμανού Καραβαγγέλη, τον Έλληνα υπουργό εξωτερικών Μπαλατζή και προτείνοντάς του συνεργασία με τους Κούρδους και τους Αρμένιους. Ούτε αυτή η προσπάθεια είχε αίσια έκβαση λόγω της διπλωματικής απομόνωσης της κυβέρνησης Γούναρη. Η δυσαρέσκεια των Ποντίων από τις εξελίξεις είχε ως αποτέλεσμα τη διοργάνωση δύο συνεδρίων, στην Κων/λη (17 Αυγούστου 1921) και στην Αθήνα (4 Σεπτεμβρίου 1921). Βλ. σχολ. εγχειρ., σελ. 252-253 «Παρά το αρνητικό κλίμα... ίδιου έτους». Οι εξελίξεις δεν δικαίωσαν τον ποντιακό αγώνα, καθώς η τύχη των Ποντίων δε διέφερε από την τύχη των υπολοίπων Ελλήνων της Τουρκίας. Ο ξεριζωμός του ποντιακού ελληνισμού σφράγισε το άδοξο τέλος της παρουσίας τους στην περιοχή και συνδέεται με τη γενικότερη μοίρα του ελληνισμού της Μ. Ασίας.

Επιμέλεια

Καλουτσάκης Αγησίλαος • Φαρσάρη Ελένη